

Nyheter för överförmyndare

Avdelningen för juridik
Eva von Schéele

Januari – februari 2017

RÄTTSFALL OCH DOMAR

Anordnande av godmanskap – räcker inte med att överförmyndaren frågat 600 personer (bl.a)

ML ansökte om att tingsrätten skulle anordna godmanskap för hen och ge en god man i uppdrag att bevaka hens rätt och sörja för hens person. Som stöd för sin ansökan beskrev hen sin problematik och ingav också två läkarintyg. Dessa två läkare angav att MLs tillstånd inte var sådant att hen uppenbarligen inte förstod vad saken gäller.

Överförmyndaren motsatte sig anordnande av godmanskap och tingsrätten beslutade att inte bifalla MLs ansökan. I sina skäl skriver rätten bl.a. att vad gäller sörja för person har ML angett att hen behöver hjälp med att handla, tvätta, få flytt hjälp, få sömntabletter, få hjälp av sjukvården m.m. Tingsrätten anser att detta inte är några behov som ska tillgodoses av en god man utan ska tillgodoses av sjukvården och den sociala verksamheten. ”Skäl att förordna god man för att sörja för person föreligger alltså inte.”

Vad sedan gäller att bevaka MLs rätt har hen uppgett att hen önskar en god man som är kunnig i juridik och kan skriva till kronofogden för att driva in en fordran, samt hjälp med handikappersättning och anmälan till försäkringsbolag. För övrigt ska den gode mannen hjälpa hen med myndighetskontakter. Tingsrätten anger att det borde åligga aktuella myndigheter att inom dess serviceskyldighet ge ML den hjälp hen behöver. Det har också framkommit att ML tidigare förekommit i ett ärende om skiftesman där hen förde sin talan på egen hand och överklagade till både hovrätt och Högsta domstolen.

”Vid en samlad bedömning finner tingsrätten att det inte föreligger ett sådant behov som endast kan tillgodoses genom en god man.”

ML, som överklagat tingsrättens beslut, flyttar sedan till en annan kommun. Överförmyndaren i den nya kommunen motsätter sig godmanskap.

Hovrätten anger i sina skäl att ML har ett sådant hälsotillstånd som beskrivs i 11 kap. 4 § FB och detta är inte tillfälligt. Dessutom anser rätten att den medicinska

utredningen ger vid handen att ML behöver hjälp i framför allt rättsliga och personliga angelägenheter.

Hovrätten anför vidare att överförmyndarens invändningar att MLs hjälpbehov kan tillgodoses genom andra åtgärder inte visats tillräckligt precist och konkret. Att endast peka på olika socialrättsliga stödåtgärder är inte tillräckligt. De mycket allmänt hållna uppgifterna räcker inte och myndigheten har inte heller närmare redogjort för vilka förutsättningarna är för att bevilja de uppräknade insatserna. ”Hovrätten finner sammantaget att överförmyndaren inte har visat att MLs rättsliga angelägenheter kan skötas genom insatser med stöd av den socialrättsliga lagstiftningen.”

Enligt hovrätten har inte heller överförmyndaren visat att det finns alternativa åtgärder genom vilka angelägenheter av mera personligt slag kan tillgodoses.

Hovrätten beslutar således att godmanskap ska anordnas för ML och den gode mannen får i uppdrag att bevaka MLs rätt och sörja för hans person.

Överförmyndaren har påpekat stora svårigheter att hitta någon person som är villig att åta sig uppdraget. Nämnden har uppgett att ca 600 personer (min anmärkning) tillfrågats men ingen har tagit på sig uppdraget. Hovrätten anför i anslutning till detta: *Det framgår inte heller om ställföreträdare har sökts utanför den egna kommunen eller bland personer som inte tidigare tillfrågats om deras intresse av att vara ställföreträdare, eller om man vänt sig till något av de företag på marknaden som åtar sig ställföreträdarskap* (min kursivering, se vidare om ett företag och arvodesbeslut nedan).

Hovrätten anser vidare att det ankommer på överförmyndaren att göra ytterligare ansträngningar för att finna en ställföreträdare. ”Eftersom hovrätten inte har något förslag på ställföreträdare att ta ställning till, bör ärendet hänvisas till tingsrätten, som har att utse en god man åt ML efter att överförmyndaren funnit någon som är lämplig och villig att åta sig uppdraget. Ärendet ska, enligt den princip som för tvistemålen del kommer till uttryck i 10 kap. 20 § första stycket rättegångsbalken, hänvisas till Stockholms tingsrätt för fortsatt handläggning enligt det nyss sagda.”

Göta hovrätt, mål nr ÖÄ 609-16, meddelad 2016-12-22.

God man har – på begäran av huvudmannen – rätt att få ut allmän handling

En god man begärde att få ta del av vissa handlingar från en kommun som rörde hans huvudman. Kommunen avslög gode mannens begäran med stöd av 25 kap. 1 § OSL.

Huvudmannen överklagade beslutet till kammarrätten och visade på handlingar där hen själv undertecknat den aktuella begäran men uttryckligen angett att önskade handlingar skulle lämnas ut till hens gode man.

Kammarrätten angav i sina skäl att de aktuella handlingarna inte innehöll några uppgifter som huvudmannen inte själv har rätt att ta del av. Överklagandet i den del som avser allmänna handlingar under en viss period ska därför bifallas.

De handlingar som ännu inte färdigställts och som också man önskade få utlämnade, är inte allmänna handlingar och överklagandet i den delen avslås därför.

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 6570-16, meddelad 2017-01-18.

Vite för god man som inte lämnat in årsräkningar

PG är förordnad god man enligt 11 kap. 4 § FB för I-BK. Då PG inte inkom med den begärda årsräkningen för 2015 inom stadgad tid förelades denne att vid hot om vite om 3 000kr inkomma med begärd handling. Någon årsräkning inkom emellertid inte och överförmyndaren hemställde då hos tingsrätten om utdömande av vite samt förhöjt vite om 5 000 kr.

Då inga handlingar inkommit till överförmyndaren inom utsatt tid förpliktigades PG att betala vitet.

PG överklagade tingsrättens beslut och anförde bl.a. att hen varit sjuk och inte haft möjlighet att lämna in begärd årsräkning. Överförmyndaren har anført att PG blev förordnad gode man för I-BK den 1 september 2014 och då PG haft uppdrag i många år har hen varit väl medveten om skyldigheten att lämna in årsräkningar. Hen har fått påminnelse men inte inkommit med vare sig förklaring eller redovisning.

Hovrätten har sin bedömning anført att ett vitesföreläggande inte får komma ifråga om den som föreläggandet riktas mot kan antas sakna förmåga eller faktisk möjlighet att efterkomma det. Utredningen avseende PG visar en viss sjukdomsproblematik men hen har varken saknat förmåga eller varit oförmögen att efterkomma vitesföreläggandet. Hen har därför inte haft giltig ursäkt att inte följa föreläggandet.

PG ska därmed förpliktas att betala försuttet vite. Dessutom finns ytterligare mål avseende utdömanden av vite för PG för samma typ av försummelse och för samma tidsperiod.

Göta hovrätt B 2666-16, meddelad 2017-01-19.

Rätt att ta del av allmän handling – politiker som har uppdrag som gode män och förvaltare

En begäran till överförmyndaren om uppgifter om vilka politiker i en kommun som hade uppdrag som gode män och förvaltare avslogs av myndigheten.

Beslutet överklagades till kammarrätten som också avslog överklagandet. I sina skäl anger domstolen bl.a. att bestämmelsen i 32 kap. 4 § OSL innehåller ett oövänt skaderekvisit, vilket innebär presumtion för sekretess. ”I praktiken innebär detta att tillämparen många gånger inte kan lämna ut en uppgift som omfattas av en sådan sekretessregel utan att ha kännedom om mottagarens identitet och om dennes avsikter med uppgiften (se prop. 1979/80:2 Del A s 82).”

Även gode män skyddas av bestämmelsen (RÅ 1992 s.331 och RÅ 1993 not.719).

Avsikten med begäran anges vara att utreda hur ofta jävssituationer kan uppstå avseende gode män och förvaltare. Enligt kammarrätten kan det inte stå klart att ett utlämnande av uppgifterna kan utlämnas utan risk för att en enskild lider skada eller men.

Kammarrätten i Sundsvall, mål nr 3286-16, meddelad 2017-02-17.

Arvode för uppdrag som god man - företag

Överförmyndaren i en kommun beslutade om ett arvode och kostnadsersättning till en förordnad god man. Den gode mannen överklagade beslutet och yrkade att mervärdesskatt skulle läggas till beloppet samt utbetalas till ett företag (O).

Gode mannen angav att hen förordnats personligen för uppdraget men arvode och kostnadsersättningen skulle utbetalas till O som i sin tur betalar lön till hen. Hen är anställd av O där hens arbete bland annat består av att åta sig uppdrag som god man och förvaltare. Den gode mannen hänvisade också till ett rättsfall RH 1993:9 där en advokat i egenskap av god man låtit arvodet flyta in i advokatbyrån och därtill erhållit mervärdesskatt.

Överförmyndaren bestred ändringen och anför bl.a. arvodet utbetalats enligt gällande lagstiftning, dvs. ett skäligt arvode som beslutas av behörig överförmyndare. Vad sedan gäller det uppvisade rättsfallet avser det situationer då uppdraget som god man ställt särskilda krav på juridisk kompetens och domstolen regelmässigt förordnar praktiserande jurister i dessa uppdrag. I det nu aktuella ärendet har det inte stått klart vilken kompetens som varit nödvändig.

Tingsrätten lämnar överklagandet utan bifall. Malmö tingsrätt, Ä 10556-16, meddelad 2017-01-30. **Observera att detta är ett tingsrättsbeslut.**

Av företaget O utställd faktura till överförmyndaren har lämnats över till Kronofogden

Överförmyndaren i en kommun meddelade en före detta ställföreträdare anställd av företaget O att man avsåg att betala ut arvode enligt gällande lagstiftning, nämligen beslut av överförmyndaren och inte utifrån den faktura företaget utfärdat. I detta ärende var det den enskilde huvudmannen som skulle betala arvodet.

Nuvarande ställföreträdare bestred fakturan varvid O lämnade över ärendet till Kronofogden. Då tid för förhandling i tingsrätten hade satts ut återtog O kravet på huvudmannen.

JO-anmälan från företaget O avseende överförmyndaren

Efter det att O återtog kravet enligt ovan anmälda företaget överförmyndaren till JO.

JO har i sitt beslut endast anfört följande: Det som kommit fram ger ingen anledning till någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida. Ärendet avslutades därmed.

JO, dnr 6369-2016, meddelad 2017-01-26.

Övrigt

Prop. 2016/17:30 Framtidsfullmakter – en ny form av ställföreträdarskap för vuxna

Enligt förslaget ges myndiga personer möjlighet att utse någon som kan ha hand om deras personliga och ekonomiska angelägenheter om de senare i livet inte själva kan det. Åtgärder inom hälso-, sjuk- och tandläkarvård är (dessvärre) undantagna.

Det kommer inte att krävas någon registrering hos en myndighet.

Framtidsfullmakten blir giltig när den enskilde blir beslutsoförmögen och det är fullmaktshavaren som avgör när detta inträffar. Det finns dock möjlighet att få frågan prövad av domstol.

Fullmaktsgivaren kan utse en särskild granskare som har rätt att begära redovisning av uppdraget. Ifall fullmaktsgivaren missbrukar sitt förtroende kan också överförmyndaren begära en redovisning av uppdraget från fullmaktshavaren.

Ett nytt 17 kap. i FB införs: Anhörigas behörighet att rättshandla i vissa fall. I de fall en person inte kan ha hand om sina ekonomiska angelägenheter får anhöriga behörighet att vidta vardagliga rättshandlingar för den beslutsoförmögne.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2017.

Prop. 2016/17:121 Åldersbedömning tidigare i asylprocessen

En proposition har nu överlämnats till riksdagen. Ikraftträdande av lagen föreslås bli den 1 maj 2017.

I korthet innebar denna lag att i de fall ett ensamkommande barns ålder är oklar erbjuds den unge en medicinsk åldersbedömning. Ifall den unge inte samtycker till denna kommer Migrationsverket att skriva upp åldern till över 18 år.

Beslutet som Migrationsverket fattar är överklagningsbart.

Migrationsverket

1. Från och med den 18 februari väntar Migrationsverket med beslut i ärenden där medicinsk åldersbedömning kan behövas.
Se vidare på Migrationsverkets hemsida.
2. För att Migrationsverket ska kunna betala ut de schabloniserade ersättningarna som beräknas träda i kraft den 1 juli 2017 arbetar verket med att hantera övergången till detta system. Migrationsverket kommer att kontakta alla kommuner för att få kännedom om vilka barn och ungdomar som finns i varje kommun.
Observera att beslut avseende nytt ersättningssystem ännu inte fattats.
Se vidare på Migrationsverkets hemsida.

Skatteverket

1. Fråga har uppkommit om en god man för ett ensamkommande barn måste registrera sig hos Skatteverket för att barnet ska kunna folkbokföras efter uppehållstillstånd. Så är *inte* fallet. Det räcker med att den gode mannen uppvisar sitt registerutdrag som visar dennes uppdrag.
2. SKL för diskussioner med Skatteverket då en enskild med god man/förvaltare anslutit sig till "Mina meddelanden" och den gode mannen/förvaltaren därmed inte alltid kan få ta del av den post som kommer till huvudmannen. Vi ska gemensamt ta fram information under våren för att klargöra vad som gäller.

Länsstyrelsen

1. I ett förtydligande från Länsstyrelsen i Dalarna fastställs att då man räknar ut vem som ska stå för arvodet, huvudmannen eller kommunen, ska den enskildes ”skulder” dras av från dennes ”tillgångar”. På sidan 145 i prop. 1974:142 framgår att ”Förmögenhetstillgångar och skulder beräknas med ledning av förordningen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt”. Där framgår av 2§ att tillgångar minus skulder är den beskattningsbara tillgången. Förordningen är inte längre gällande men det är den beräkningsgrund som bör användas.
Vid ett seminarium hos SKL ”Ensamkommande barn och unga – omställning inför nya regelverk” den 22 februari presenterade Länsstyrelsen dels metodstöd då barn avviker samt en sammanställning av åtgärdsförslag till regeringen. Vid intresse kan ni vända er till Länsstyrelsen i ert eget län.
2. Vid ett möte hos Länsstyrelsen i Göteborg den 10 februari med representanter från samtliga Länsstyrelser överenskoms att dessa tillsammans med SKL skulle arbeta för att lyfta fram olika frågor där vi har en gemensam hållning. I april träffas vi igen i Stockholm för fortsatta diskussioner.